ימכל מעשרותיכם תרימו ומה ראית האי אידגן והאי לא אידגן: מעשר שני והקדש שנפדו: פשיטא הב"ע כגון שנתן את הקרן ולא נתן את החומש והא קמ"ל דאין חומש מעכב: השמש שאכל כזית: פשיטא מהו דתימא שמש לא קבע קמ"ל: והכותי מזמנין עליו: אמאי לא יהא אלא עם הארץ ותניא אין מזמנין על ע"ה אביי אמר בכותי חבר רבא אמר אפילו תימא בכותי ע"ה והכא בע"ה דרבנן דפליגי עליה דר' מאיר עסקינן דתניא איזהו ע"ה כל שאינו אוכל חוליו בטהרה דברי ר"מ וחכמים אומרים כל שאינו מעשר פירותיו כראוי והני כותאי עשורי מעשרי כדחזי דבמאי דכתיב באורייתא מזהר זהירי דאמר מר כל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקין בה יותר מישראל ת"ר איזהו ע"ה כל שאינו קורא ק"ש ערבית ושחרית דברי ר' אליעזר רבי יהושע אומר כל שאינו מניח תפילין בן עזאי אומר כל שאין לו ציצית בבגדו ר' נתן אומר כל שאין מזוזה על פתחו ר' נתן בר יוסף אומר כל שיש לו בנים ואינו מגדלם לת"ת אחרים אומרים אפי' קרא ושנה ולא שמש ת"ח הרי זה ע"ה א"ר הונא הלכה כאחרים רמי בר חמא לא אזמין עליה דרב מנשיא בר תחליפא דתני ספרא וספרי והלכתא כי נח נפשיה דרמי בר חמא אמר רבא לא נח נפשיה דרמי בר חמא אלא דלא אזמין ארב מנשיא בר תחליפא והתניא אחרים אומרים אפילו קרא ושנה ולא שמש ת"ח הרי זה ע"ה שאני רב מנשיא בר תחליפא דמשמע להו לרבנן ורמי בר חמא הוא דלא דק אבתריה ל"א דשמע שמעתתא מפומייהו דרבנן וגרים להו כצורבא מרבנן דמי: אכל טבל ומעשר וכו': טבל פשיטא לא צריכא בטבל טבול מדרבנן ה"ד בעציץ שאינו נקוב: מעשר ראשון כו': פשיטא לא צריכא כגון שהקדימו בכרי מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי קמ"ל כדשני ליה: מעשר שני וכו': פשיטא לא צריכא שנפדו ולא נפדו כהלכתן מעשר שני כגון שפדאו על גבי אסימון ורחמנא אמר וצרת הכסף בידך כסף שיש (לו) עליו צורה הקדש שחללו על גבי קרקע ולא פראו בכסף ורחמנא אמר ונתן הכסף וקם לו: והשמש שאכל פחות מכזית: פשיטא אידי דתנא רישא כזית תנא סיפא פחות מכזית: והנכרי אין מזמנין עליו: פשיטא הכא במאי עסקינן בגר שמל ולא טבל דאמר רבי זירא א"ר יוחנן לעולם אינו גר עד שימול ויטבול וכמה דלא טבל נכרי הוא: נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהן: אמר רבי יוסי קטן המוטל בעריסה מזמנין עליו והא תנן נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם הוא דאמר כרבי יהושע בן לוי דאמר ריב"ל אף על פי שאמרו קטן המוטל בעריסה אין מזמנין עליו אבל עושין אותו סניף לעשרה ואמר ריב"ל תשעה ועבד מצטרפין מיתיבי מעשה ברבי אליעזר שנכנס לבית הכנסת ולא מצא עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה שחרר אין לא שחרר לא תרי אצטריכו שחרר חד ונפיק בחד והיכי עביד הכי והאמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה שנאמר לעולם בהם תעבודו לדבר מצוה שאני מצוה הבאה בעבירה היא מצוה דרבים שאני (א) ואמר ריב"ל לעולם ישכים אדם לבית הכנסת כדי שיזכה וימנה עם עשרה הראשונים שאפילו מאה באים אחריו קבל עליו שכר כולם שכר כולם סלקא דעתך אלא אימא נותנין לו שכר כנגד כולם אמר רב הונא תשעה וארון מצטרפין א"ל רב נחמן וארון גברא הוא אלא אמר רב הונא תשעה נראין כעשרה מצטרפין אמרי לה כי מכנפי ואמרי לה כי מבדרי אמר רבי אמי שנים ושבת מצטרפין אמר ליה רב נחמן ושבת גברא הוא אלא אמר רבי אמי שני תלמידי חכמים המחדדין זה את זה בהלכה מצטרפין מחוי רב חסדא כגון אנא ורב ששת מחוי רב ששת כגון אנא ורב חסדא א"ר יוחנן קטן פורח מזמנין עליו תנ"ה קטן שהביא שתי שערות מזמנין עליו ושלא הביא שתי שערות אין מזמנין עליו ואין מדקדקין בקטן הא גופא קשיא אמרת הביא שתי שערות אין לא הביא לא והדר תני אין מדקדקין בקטן לאתויי מאי לאו לאתויי

מכל מעשרותיכם. בפרשת לוים כתיב ואל הלוים תדבר וכתיב בהאי קרא את כל תרומת ה' כל לך תרומה שבו חייבים להפריש ממנו: **האי אידגן.** משעה שנתמרח בכרי נעשה דגן וכיון דאיקרי דגן חלה עליו רשות כהן תחלה דכתיב ראשית דגנך תתן לו (ס) אבל בשבלים לא אידגן ולא חלה עליו רשות כהן: **מעשר שני והקדש.** אם הבעלים פודין אותו מוסיפין חומש: **לא קבע.** אין לו קביעות לפי שהולך ובא: **והכא בע"ה דרבנן.** ברייתא דקתני אין מזמנין על ע"ה בע"ה דרבנן: **דפליגי עליה דר"מ.** וקאמרי כשאינו מעשר פירותיו. הלכך כותי מזמנין עליו דעשורי מעשר: **איזהו ע"ה.** שדברו חכמים בכל מקום: **שלא שמש ת"ח.** הוא הגמרא התלויה בסברא שהיו נותנים לדברי משנה טעם והיו מתאספים יחד ועוסקים בכך והיא דוגמת הגמרא שסדרו האמוראים: **לא אזמין עליה.** רמי בר חמא לא רצה לצרפו לשלשה לזמון: **דמשמע.** משמש: **ורמי בר חמא הוא דלא דק.** לא בדק לשאול מדת רב מנשיא: **שלא נטלה תרומתו.** קס"ד תרומת מעשר קאמר: **פשיטא.** דאין מזמנין דהיינו טבל: **שהקדימו בכרי.** לאחר שנתמרח והוקבע לתרומה מן התורה קדם לוי את הכהן ונטל מעשר ראשון תחלה ואחד מחמשים שבו היה ראוי לתרומה גדולה לכהן ושלא ניטלה תרומתו דקתני לאו תרומת מעשר קאמר אלא תרומה גדולה: **מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי.** לעיל(ע) אי הכי אפילו הקדימו בכרי נמי קמ"ל: **אסימון.** כסף שלא נקבע בו צורה וקורין לו פלוו"ן בלע"ז: **עד שימול ויטבול.** ביבמות (ד' מו:) נפקא לן מויקח משה את הדם ויזרוק על העם(פ) ואין הזאה בלא טבילה: **סניף.** חבור לזימון עשרה וכי אמר רב אסי נמי לעשרה קאמר: **מצוה דרבים.** להוציא רבים ידי חובתם בקדושה: **תשעה נראין כעשרה.** מפרש ואזיל לה: **אמרי לה כי מכנפי.** הוו נראים כעשרה שאין אדם מבחין בהן כל כך מתוך שהן יחד: **ואמרי לה כי מבדרי.** נראין טפי מרובין: **שני תלמידי חכמים המחדדין זה את זה בהלכה מצטרפין.** להיות שלשה: **קטן פורח.** שהביא סימנים ולא בא לכלל שניו: לאתויי

אמר רב הונא הלכה כאחרים. והאידנא אין אנו מדקדקים ורגילים אנו לזמן בע"ה כדאמרינן בחגיגה (פ"ג דף כב.) כמאן מקבלינן האידנא סהדותא מע"ה כמאן כרבי יוסי כדי שלא יהא כל אחד הולך ובונה במה לעצמו(צ): **מצוה** דרבים שאני(א). מכאן קשה לה"ג דפירש דמי שמת לו מת בי"ט האחרון לאבילות נוהג ולא אתי י"ט האחרון דרבנן ודחי אבילות דאורייתא דכתיב (עמוס ח) ואחריתה כיום מר דהכא חזינן דאתיא תפלה דרבנן ודחיא קרא דלעולם בהם תעבודו וכן משמע נמי בריש כתובות (דף ד.) גבי חתן נוהג ז' ימי המשתה ואח"כ נוהג ז' ימי אבילות ומדשבעת ימי המשתה מבטלין אבלות דאורייתא כל שכן יום טוב שני:

קטן פורח מזמנין עליו. פרש"י שהביא שתי שערות ועדיין לא הגיע לי"ג שנה ויום אחד ולא נהירא דא"כ אמאי אמר בסמוך לאתויי קטן פורח היינו שהביא שתי שערות דקתני בברייתא נהליא ע"כ פר"ח קטן פורח בתוך י"ג שנה ועדיין לא הביא שתי שערות ידועות שאינן גדולות כדי לכוף ראשן לעיקרן שכן הוא שיעורם ולהכי קרי ליה פורח שפרחו ולמחו בו שערות אבל אינן גדולות כל השיעור והשתא ה"פ אמרת הביא דמשמע הביא דוקא והדר קתני אין מדקדקין בקטן דמשמע אפילו לא הביא אלא ש"מ לאתויי קטן פורח ואתי סיפא לגלויי רישא דמה שהוא אומר ברישא הביא שתי שערות היינו פורחות שאינן שערות ממש וכדפירש שנכנס בתוך י"ג שנה ול"ת והא אמרינן לעיל קטן המוטל בעריסה עושין אותו סניף וי"ל דהתם איירי בעשרה והכא איירי בשלשה או שמא פליגי אהדדי:

ולית

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"ה מהל' ברכות הלכה כ:

מה ב טוש"ע או"ח סי' קצט ס"ג [והאידנא מזמנין]:

מו ג טוש"ע שם סעיף ד:

מז ד מיי' פי"ג מהל' אסורי ביאה הלכה ו סמג לאוין קטז טוש"ע יו"ד סי' רסח סעיף ב:

מח ה ו מיי' פ"ט מהל' עבדים הל' ו סמג עשין פו טוש"ע יו"ד סי' רסז סעיף עט:

מט ז מיי' פ"ח מהל' תפלה הלכה ה סמג עשין יט טוש"ע או"ח סי' נ סעיף יד [רב אלפס לעיל דף ו. וברא"ש שם סימן ז]:

◆

תורה אור השלם

1. כן תרימו גם אתם תרומת יי מכל מעשרתיכם אשר תקחו מאת בני ישראל ונתתם ממנו את תרומת יי לאהרן הכהן: מכל מתנתיכם תרימו את כל תרומת יי מכל חלבו את מקדשו ממנו: במדבר יח כח-כט
2. ונתתה בכסף וצרת הכסף בידך והלכת אל המקום אשר יבחר יי אלהיך בו: דברים יד כה
3. ואם גאל יגאל את השדה המקדיש אתו ויסף חמשית כסף ערכך עליו וקם לו: ויקרא כז יט
4. והתנחלתם אתם לבניכם אחריכם לרשת אחזה לעלם בהם תעבדו ובאחיכם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך: ויקרא כה מו

◆

מוסף תוספות

א. (בתוס' ד"ה הקדים הקדמה), ואפי' היא מילתא דרבנן כגון לשמוע קדושה וברכו שלא מצינו לו עיקר מן התורה אפ"ה דחי ליה לעשה דיחיד דלא משמע דמיירי כגון פי' זכור לקרות בתורה שהיא מן התורה וכו' ומכאן תשובה לבה"ג.

◆

מוסף רש"י

מכל מעשרותיכם תרימו. אפילו תרומה גדולה (עירובין לא: פסחים לה:) שאם הקדים לוי את הכהן בכרי וקבל מעשרותיו קודם שיטול כהן תרומה גדולה מן הכרי, צריך להפריש הלוי מן המעשר תחלה אחד מחמשים לתרומה גדולה, ויחזור ויפריש תרומת מעשר (במדבר יח כט). **ומה ראית.** דמוקמת קרא לחיוב כהקדימו בכרי וקרא דפטור כהקדימו בשבלים (עירובין ופסחים וביצה שם). אימא איפכא (ביצה שם). **האי.** דנתמרח, אידגן. וחלה עליו חובת תרומה, כדכתיב (דברים יח) ראשית דגנך, הלכך כי שקלה לוי בעי אהדורי לכהן תרי ממאה שבו כרישא והדר אחד מעשרה (שבת קכז: וכעי"ז עירובין ופסחים וביצה שם). **והאי לא אידגן.** וכי שקליה לוי עדיין לא היה טבול לתרומה (עירובין ופסחים שם). **איזהו עם הארץ.** שנחשד על הטהרות ועל המעשרות ומוחזק מגעו טמא (סוטה כב.). **כל שאינו קורא ק"ש.** דהא ודאי לינו יודע כלום, אבל יודע לקרות וקורא לא עם הארץ הוא (שם). **ספרא.** תו"כ. **והלכתא.** משנה (רש"י). **בטבול מדרבנן.** ואפילו הכי מצוה הבאה בעבירה היא חשיב לה, ולא דמי למאי, וכדאמרן דהתם אשכחן בה התירא לכתחלה (פסחים שם). **מעשר ראשון כו' פשיטא.** קס"ד בתרומת מעשר קאמר ופריך פשיטא (עירובין לא: פסחים לה:). **ונתן כסף וקם לו.** כמקדיש שדהו כתיב (ויקרא כז) ויסף חמישית כסף ערכך (עירובין ופסחים שם). **שני תלמידי חכמים כו' מצטרפין.** הלכה מצטרפת (רש"י).

מסורת הש"ס

א) [מתנותיכם כצ"ל עי' תוס' עירובין לא: ד"ה (דמאי) (רשב"א)] וכן איתא על נכון בשבת קכז: וכן גרס"י במדבר יח פכ"ט, ב) [עי' תוס' שבת קכז: ד"ה הא קמ"ל], ג) [גיטין מא. תוספתא ע"ז פ"ג ה"ג], ד) [קדושין עו. גיטין י. חולין ד.], ה) סוטה כב. ע"ש, ו) [עי' תוס' לעיל מ: ד"ה אחרים], ז) [ב"מ מז:], ח) [ועי' תוס' שבת קמח. ד"ה והא], ט) יבמות מו:, י) [צ"ל רב אסי וכ"מ מפרש"י ד"ה סניף], כ) גיטין לח:, ל) גיטין שם, מ) [סוכה ל. ב"ק צד.], נ) [מגילה כג.], ס) [דברים יח], ע) [סוע"א], פ) [שמות כד], צ) [ועי"ש תוס' חגיגה כב. ד"ה כמאן],

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' מצוה דרבים שאני. נ"ב עמ"ש בתוס' גיטין דף מ"ג ע"ב ול"ע גם ל"ש ממשנה ערוכה דגיטין דף מא: מיהא דעבד הוא חציו עבד וחציו בן חורין דכופין את רבו לשחררו כדי לקיים מצות פריה ורביה אף שאינו מצוה דרבים וגם י"ל דהיינו הטעם דשאני בעבד שהוא חציו בן חורין וכן בשפחה שחציה בת חורין לפי הכנת המקשן בגיטין דף מ"ג כי שם שהוא נעלתו דהיינו רבו עשה עבירה שמחררו חציו והניח חציו מ"מ הוא נקרא פושע שגרם שעבד זה ושפחה לא יוכלו לישא עבד ושפחה ולקיים לא תהו בראה אלא לשבת ע"כ קונסין ליה אף לעבור עבירה לשחררם חציו השני כדי לזכות לעבד ושפחה כיון דהוא הגורם להם העבירה והוה כעין שכתבו תוס' לגבי דהיכא דלאו הוא פושע טוב אין מוכין אותו וכו' ה"ה כאן איפכא היכא שהתחיל בעבירה וגורם להעבירה כופין לו לעשות עבירה כדי לזכות לעבד אבל זה אינו דהוא איכא התם דף מח: פלגתא גוי היכא דמשחרר חצי עבדו אם קונה ומקשינן למ"ד [בכסף פליגי ומוקי למתניתין] דאיירי בעבד של שני שותפים דלא קונה לד"ה [וכופין רבו שני לשחררו והוא לא פשע ולא גרם לו העבירה] שוב מצאתי בתוספות למסכת שבת דף ד: שכתבו דגם מצות פ"ו הוא כמו מצוה דרבים כי היא מצוה גדולה ות"ת הוא דוחק וכן כתבו תוס' במסכת עירובין דף לב ע"ב ד"ה ולא לעבד עם הארץ כו':

◆

גליון הש"ס

גמ' תשעה וארון. עי' שבת לב ע"א תוס' ד"ה על שקורין ובמהרש"א שם:

◆

לעזי רש"י

פלוו"ן [פלדו"ן]. חתיכת מתכת לפני שהוטבעה בה צורת מטבע.

◆

רבינו חננאל

ואסיקנא עליך אמר קרא מכל מתנותיכם תרימו, מה ראית לרבות כשהקדימו בכרי שחייב, ולפטור כשהקדימו בשבלין, ומשנינן בכרי אידגן ונתחייב, בשיבלים לא אידגן. [מעשר שני והקדש שנפדו]. וכן ישראל שאכל מעשר שני והקדש שנפדו בנתינת הקרן, אע"פ שלא נתן את החומש, מברך ומזמן. השמש שאכל כזית. השמש שאוכל כשהוא הולך ובא בצרכי הסעודה קבע זמן. וקימ' [לן] דהאי דאכל כשהוא הולך ובא אין צריך לברך על כל פרוסה ופרוסה, אבל ביין צריך לברך על כל כוס וכוס וכנמלך דאמי. אבל מי שאכל טבל אפילו מדרבנן וכגון עציץ שאינו נקוב, ומעשר ראשון שהקדימו בכרי ולא ניטלה ממנו תרומתו ומעשר שני, והקדש שלא נפדו כהילכתן, והשמש שאכל פחות מכזית, וגר שמל ולא טבל, הני כולהו אין מזמנין עליהן. אחרים אומרים אפי' קרא ושנה ולא שימש תלמידי חכמים הרי זה עם הארץ. וסוגיין כאחרים. רמי בר חמא לא אזמין עליה דרב מנשיא בר תחליפא וכו'. והאידנא לא רגילי רבנן בהכי ומזמנין אפילו על עם הארץ. [דתני ספרא וספרי. פי' ספרא נקרא תורת כהנים שהוא ספר ויקרא לבדו, ספרי הוא וישלחו שהן שני חומשין]. דאמר ריב"ל וכו' אבל עושין אותו סניף לעשרה. ונדחו דבריו. אמר ר' יוחנן קטן פורח מזמנין עליו. פירוש, זה שנראה עליו צמח שיער נקרא פורח. וזהו שאמר רב נחמן מי שהוא נכנס בכלל שנת י"ג ולא הביא שתי שערות ידועות [שאינן גדולות כדי לכוף ראשן לעיקרן שכן הוא שיעורם] שהוא חשוב כקטן אע"פ שהוא גדול, אם יודע למי מברכין והוא בן י"ג שנה מזמנין עליו, פחות מזה לא, והא דשבחו לאביי דנפיק לבוא ואחוי כלפי שמיא, לאו דוקא לאזמוני עליו, אלא שבחוהו שיש לו בינה והוא קטן.